

Holla kirkeruin

Holla kirkeruin ligger på Hollahøyden på Ulefoss i Nome kommune, Vestfold og Telemark. Kirken, som er viet til Sta. Maria, ble oppført på 1200-tallet. Slik ruinen står i dag, er våpenhuset ca 6,5 X 7,5 m, skipet ca 15 X 8 m og spor av kor og sakristi til sammen ca 10 X 7 m. Spor i murverket, spesielt på nordveggen viser at skipet er blitt forlenget mot vest. Skipet var rektangulært og en-skipet. Undersøkelsene på 1920-tallet viste med stor sikkerhet at koret hadde hatt en rett avslutning.

Dagens form fikk kirken i 1735 da skipet ble forlenget, og det ble satt opp et våpenhus med tårn i tre og gravkjeller mot vest. Samtidig ble koret, som hadde rast ned i 1718, gjenoppbygd i tre sammen med et sakristi, også dette i tre.

Holla kirke var bygget i romansk stil med runde buer i portalene i sør og vest. Vestportalen i tegl fra 1735 har fra da av vært synlig. Sørportalen har på et tidspunkt blitt murt igjen, men vi har god dokumentasjon fra da den ble gjenåpnet på 1920-tallet. Vi kjenner ikke til hvordan en eventuell korportal så ut, men vi kan tenke oss at den opprinnelig var smal og rundbuet. Bygningsmaterialet er tilhugget lokale bergarter. Portalene har omramminger i kalkstein, også den lokal.

Kirken var opprinnelig bygget som sognekirke. Kongen var eier fra 1537 til 1721, og fra 1735 var det eieren av Holden (Ulefos) Jernværk som sto som eier. I dag er det Nome kommune som står som eier av kirkeruinen.

ØVERST: Holla kirkeruin i 2020.

NEDERST: Gamle holla kirke fotografert en gang før 1878.

Foto: Riksantikvaren

På kirkens sørvegg er det innvendig montert presten Michael Thones gravplate fra 1672. Et fantastisk stykke støpearbeid fra Holden. Ta deg tid til å lese teksten – en hyllest til kjærligheten.

GRAVPLATEN. Foto: Inger-Marie Aicher Olsrud, Riksantikvaren

SØRPORTALEN 1923. Foto: Gerhard Fischer, Riksantikvaren

På ruinens vest- og sørside er det kirkegård. Det er i forbindelse med ulike istandsettingsarbeider funnet flere middelaldergraver inntil murene i koret. Middelalderkirkegården er for lengst tildekket, men gravmerker fra 1600-tallet vitner om kontinuerlig bruk. Om vi hever blikket, ser vi også tydelig både i sør, vest og nord, gravfeltet fra jernalderen.

Det er ikke gjort så mange arkeologiske funn som kan knyttes til middelalderkirken, men lås og nøkkelblad er bevart og oppbevares der de ble laget – på Ulefos Jærnverk. Ved undersøkelser i forbindelse med istandsetting er det funnet flere mynter, sist ved undersøkelser i ved oppretting av steinsetningen inne i skipet i 2020. Det ble da funnet et vakkert eks av George III/gudinnen Britannia, trolig en kobberpenny fra begynnelsen av 1800-tallet.

SØRPORTALEN 2020. Foto: Inger-Marie Aicher Olsrud, Riksantikvaren

Gamle Holla kirke ble revet i 1878 etter at Holla nye kirke sto ferdig i 1867. Treverket ble da tatt ned og gjenbrukt, mens steinveggene startet å forfalle.

På 1920-tallet var forfallet kommet så langt at ruinen var til forargelse for bygden. I 1923 startet, etter initiativ fra og med økonomisk bistand fra kammerherreinde Eleonore Cappelen, det første store istandsettingsarbeidet. Arkitekt Gerhard Fischer og hans assistent Cato Enger utførte sammen med lokale arbeidere en gjennomgående restaurering av ruinen. Vegger ble bygget opp og forsterket, gravkjelleren ble gravd ut, sørportalen gjenåpnet, og ruinen fikk toppavdekning i skifer. Dette er samme utforming som den har i dag.

Årene gikk, og det ble utført diverse mindre reparasjoner. Det ble etter hvert klart at om ruinen skulle sikres på lang sikt, så var det nødvendig med omfattende tiltak. I 2007 startet arbeidene i regi av Riksantikvarens ruinprosjekt. Sementfugene fra tidligere restaureringer er fjernet og erstattet med kalkmørtel på hele ruinen. Dette var nødvendig for å sørge for at murkjernen holder seg tørr. Toppavdekningen i skifer er erstattet med fiberbetong, men med samme utforming som Fischer anla i 1925. Vestportalen ble demontert og er murt opp igjen med ny tegl.

Ruinen og deler av området omkring ble lyssett i forbindelse med kirkejubileet i 2017. Lyssettingen kom etter initiativ fra Ulefoss IdeForum og er finansiert av Sparebankstiftelsen samt offentlige og private gaver.

DEN NYE VESTPORTALEN. Foto: Inger-Marie Aicher Olsrud

KIRKERUINEN PÅ HOLLAHØYDEN. Foto: Inger-Marie Aicher Olsrud, Riksantikvaren

LYSSATT RUIN. Foto: Kjetil Haatveit

Riksantikvaren

Pb. 1483 Vika, 0116 Oslo

Besøksadresse / Dronningens gate 13

Tlf. / 22 94 04 00

Faks / 22 94 04 04

E-post / postmottak@ra.no

www.riksantikvaren.no